

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**кафедра національної безпеки (сфера прикордонної діяльності) та управління
факультету підготовки керівних кадрів**

СИЛАБУС

**НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 4 «СТРАТЕГІЯ ТА ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ»**

Навчальна дисципліна «Стратегія та основи стратегічного планування» вивчається на другому (магістерському) рівні вищої освіти у галузі знань 25 Військові науки, національна безпека, безпека державного кордону зі спеціальності 256 Національна безпека (сфера прикордонної діяльності) для підготовки офіцерів оперативно-стратегічного рівня Державної прикордонної служби України.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Для цілей силабуса терміни вживаються у такому значенні:

автономність і відповідальність - здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності;

знання - осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні);

інтегральна компетентність - узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності;

кваліфікація - офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами (вимогами);

кваліфікаційний рівень - структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня;

компетентність/компетентності - здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості;

комунікація - взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

результати навчання - компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання;

уміння - здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

В межах курсу підготовка офіцера-керівника оперативно-стратегічного рівня здійснюється шляхом надання знань, вироблення вмінь та формування практичних навичок необхідних для виконання обов'язків на посадах керівного складу ДПСУ, формування здатності розв'язувати складні задачі і проблеми прикордонної діяльності у галузі національної безпеки, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог, інтегрування знань різних сфер національної безпеки, автономне прийняття рішень в складних і непередбачуваних умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог, що потребує застосування нових підходів і прогнозування, створення відповідної бази для подальшого професійного становлення та самовдосконалення з урахуванням конкретних потреб Державної прикордонної служби України.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

Всього 8 кредитів (240 годин): 84 години аудиторної роботи, 78 годин самостійної роботи, індивідуальної роботи 78 год.

МЕТА КУРСУ – формування професійної компетентності, яка забезпечить можливість здійснювати ефективне стратегічне управління діяльністю та розвитком Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ).

Завдання навчальної дисципліни – надання слухачам теоретичних знань з питань воєнної стратегії, стратегічного планування у сферах національної безпеки і оборони, технологій та методів стратегічного управління ДПСУ, як складової Сектору безпеки і оборони (далі – СБО), формування наукового світогляду та стратегічного мислення, а також умінь і навичок стратегічних комунікацій.

Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує формування у слухачів наступних **програмних компетентностей**:

А) загальні компетентності:

- ЗК-1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- ЗК-2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК-4 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
- ЗК-5 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК-6 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК-7 Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК-8 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.
- ЗК-11 Здатність розробляти та управляти проектами.
- ЗК-12 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Б) фахові (спеціальні) компетентності:

ФК-2 Здатність до розроблення та реалізації загальних принципів правового оформлення і забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

ФК-3 Здатність до стратегічного планування розвитку ДПСУ.

ФК-4 Здатність до управління діяльністю центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, його структурних підрозділів, а також територіальних органів у повсякденних умовах, в умовах загострення воєнно-політичної обстановки та інформаційно-психологічного протиборства, в особливий період, при локалізації та нейтралізації кризових ситуацій, під час участі у межах своєї компетенції у заходах, спрямованих на боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом, на припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), на протидію незаконній міграції.

ФК-5 Здатність до організації застосування сил та засобів ДПСУ з метою участі в обороні України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

ФК-6 Здатність до організації здійснення розвідувальної, контррозвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України.

ФК-7 Здатність до компетентної комунікації з суб'єктами забезпечення національної безпеки, виконання координаційних функцій, налагодження стратегічних комунікацій з громадськістю з питань, які відносяться до компетенції ДПСУ.

ФК-11 Здатність до управління фінансовими ресурсами та забезпеченням діяльності ДПСУ.

ФК-14 Здатність до колегіальної роботи при розробці важливих рішень.

Оцінка ступеню сформованості компетентності здійснюється за результатами оцінювання слухачами безпекового середовища на міжнародному, національному та регіональних рівнях та пропозицій щодо підвищення рівня безпеки, зокрема в сфері прикордонної діяльності.

Результати навчання

Слухач, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен:

знати:

теоретичні основи воєнної стратегії і тенденції її розвитку;
проблеми функціонування сектору безпеки і оборони України;
основи стратегічного управління діяльністю та розвитком ДПСУ;
основи стратегічного аналізу;
основи прийняття стратегічних рішень;
основи управління кризами і ризиками у сферах національної безпеки і оборони;

вміти:

здійснювати стратегічний аналіз як складову стратегічного управління;
застосовувати технології та метод вироблення стратегічних рішень;
досліджувати проблемні питання управління кризами і ризиками у сферах національної безпеки і оборони;
здійснювати стратегічне планування в ДПСУ, як складової СБО;
проводити визначення та класифікацію актуальних воєнних загроз на різних етапах загострення ВПО.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення слухачами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 1. Розробляти та організовувати опрацювання проектів міжнародних договорів, законів України, постанов, програм, концепцій, стратегій, а також пропозицій до них з питань, що належать до компетенції ДПСУ на основі законодавчої техніки, методології системного аналізу та правил правотворчого процесу. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методики дослідження безпекового середовища та за ступенем обґрунтованості пропозицій щодо зниження рівня небезпеки, адекватністю обраної моделі оцінки безпекового середовища, повнотою врахування факторів обстановки та обраних методів дослідження.

ПРН 4. Виявляти та прогнозувати ризики від впливу реальних та потенційних загроз прикордонній безпеці, обґрунтовувати заходи щодо їх мінімізації на міжнародному, регіональному, національному та місцевому рівнях, застосовуючи технологію аналізу ризиків та кримінального аналізу. Оцінка досягнення результату здійснюється за рівнем теоретичних знань щодо застосування методики інформаційно-аналітичної роботи (оцінки ризиків) для формування вихідних даних для розробки напрямів розвитку ДПСУ та обґрунтування пропозицій щодо розвитку ДПСУ та її регіональних органів.

ПРН 5. Управляти процесами реалізації державної політики у сфері охорони державного кордону на міжнародному, регіональному, національному та місцевому рівнях, дотримуючись вимог чинного законодавства та враховуючи національні інтереси. Оцінка досягнення результату здійснюється за рівнем теоретичних знань щодо методики визначення та формування завдань у сфері прикордонної діяльності та обґрунтованістю розроблених розпорядчих документів (їх складових) щодо виконання завдань регіональними управліннями та органами охорони державного кордону в різних умовах обстановки та режимах функціонування.

ПРН 6. Здійснювати управління прикордонною діяльністю, застосовуючи методи стратегічного планування, реалізації стратегій, оцінювання їх ефективності та результативності. Оцінка досягнення результату здійснюється за рівнем засвоєння методик стратегічного планування, їх застосування для обґрунтування розроблених документів (їх складових) для забезпечення ефективності прикордонної діяльності в різних умовах обстановки та режимах функціонування.

ПРН 8. Управляти проектами і програмами міжнародного та національного характеру, що реалізуються у сфері національної безпеки та інтегрованого управління кордонами. Оцінка досягнення результату здійснюється за рівнем теоретичних знань щодо застосування методики організації спільних дій в системі інтегрованого управління кордонами для формування вихідних даних для розробки проектів та програм, обґрунтування пропозицій щодо участі в них ДПСУ та її регіональних органів.

ПРН 10. Формувати та підтримувати ефективну взаємодію з органами виконавчої влади, громадськістю, державними і недержавними інституціями, військовими формуваннями та правоохоронними органами в інтересах захисту державного кордону, використовуючи сучасні технології (інформаційні, комунікативні, управління конфліктами тощо). Оцінка досягнення результату здійснюється за рівнем теоретичних знань щодо методики визначення напрямів взаємодії різновідомчих сил та засобів та обґрунтування рішень в частині визначення основних питань взаємодії під час складних форм оперативно-службових дій.

ПРН 14. Розробляти системи стратегічного, поточного і оперативного контролю, володіти сучасними методами управління у сфері прикордонної діяльності. Оцінка досягнення результату здійснюється за рівнем теоретичних знань щодо можливостей методик контролю та оцінки діяльності у сфері безпеки державного кордону.

ПРН 16. Розробляти організаційні структури, адекватні концепціям, стратегіям, цілям і завданням, внутрішнім і зовнішнім умовам діяльності прикордонного відомства, здійснювати розподіл (делегування) функцій, повноважень і

відповідальності між виконавцями. Оцінка досягнення результату здійснюється за рівнем теоретичних знань щодо можливостей методик контролю та оцінки діяльності організаційних структур у сфері безпеки державного кордону.

ПРН 17. Вміти формувати управлінські рішення для підвищення ефективності діяльності ДПСУ, її органів та структурних підрозділів на різних рівнях управління і в умовах невизначеності. Оцінка досягнення результату здійснюється за рівнем теоретичних знань щодо застосування методики прийняття рішень на рівні ДПСУ та регіонального управління в умовах неповної обстановки та невизначеності її стану.

Для досягнення програмних результатів навчання з навчальної дисципліни слухач повинен:

1. Знати термінологію воєнної стратегії, стратегічного управління; класифікацію основних категорій стратегічного управління; зміст і структуру моделей і процесів стратегічного управління; технологію і методи стратегічного управління, способи розв'язування проблем під час реалізації стратегій.

2. Розуміти вплив змін на конкретні сфери діяльності ДПСУ; порядок опису процесу стратегічного управління діяльністю та розвитку ДПСУ; оцінку результатів реалізації стратегій, наслідків прийнятих рішень; правила оцінки ефективності проведених заходів; сутність відділення суттєвого від несуттєвого під час стратегічного управління; порядок перетворення отриманої інформації в практику діяльності реалізації стратегій.

3. Застосовувати знання з стратегічного управління в нових умовах (ситуаціях), що виникають; враховувати дію законів і застосовувати принципи стратегічного управління; методичний апарат прогнозування (стратегічного планування), прийняття рішень на запровадження зміну всіх сферах діяльності ДПСУ; інструментальні засоби щодо врахування впливу чинників на прийняття стратегічних управлінських рішень, аналізу альтернатив, самостійного прийняття управлінських рішень, врахування ризику при реалізації стратегій; теоретичні знання для побудови оптимальних організаційних структур ДПСУ; сучасні системи керівництва при реалізації стратегій.

4. Аналізувати практичний досвід діяльності, виявляти помилки і упущення в діяльності ДПСУ, будувати причинно-наслідкові зв'язки в конкретних проблемних ситуаціях, що виникають під час управління органами ДПСУ, виявляти різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних для прийняття стратегічних управлінських рішень; діяльність колег при вирішенні ситуаційних завдань, виявляти помилки і упущення в логіці їх міркувань і аргументації фактів.

5. Синтезувати отримані знання і комбінувати нове ціле з частин для отримання більш загальної картини стратегічного управління діяльністю і розвитком ДПСУ; здійснювати стратегічне планування та запроваджувати стратегії розвитку, будувати моделі стратегічного управління; проводити генерування ідей, варіанти альтернативних рішень за визначеними критеріями для вирішення проблем, що виникають в ДПСУ; відпрацьовувати реферати, наукові праці (НДР), комплексні описи явищ за запропонованою тематикою.

6. Оцінювати на підставі аналізу досвіду управлінської діяльності (роботи у складі навчальної групи) цінність та можливість ефективного використання інформації, використовуючи відповідні критерії та стандарти (аргументувати оцінку); оцінювати логіку побудови інформаційного матеріалу, відповідність висновків наявним даним, значимість кінцевого результату діяльності, виходячи із запропонованих внутрішніх (логічність, послідовність, ясність, обґрунтованість) і

зовнішніх (підпорядкованість визначеним цілям, ефективність, способи досягнення, відповідність прийнятим стандартам, економічність) критеріїв; здійснювати конструктивну критику, рецензування запропонованих ідей, згідно визначених критеріїв; проводити ранжування різноманітних чинників.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема № 1. Основи воєнної стратегії.

Перелік питань, що стосуються теми і вивчаються під час аудиторних занять.

Предмет і завдання дисципліни, порядок її вивчення. Основні визначення, принципи та завдання воєнної стратегії. Умови і чинники, які визначають характер майбутньої війни. Визначення та основні завдання національної воєнної стратегії. Основні принципи національної воєнної стратегії. Основні категорії національної воєнної стратегії.

Тенденції розвитку воєнної стратегії. Основні чинники та напрями розвитку теорії воєнної стратегії. Тенденції та основні перспективні бачення розвитку національної воєнної стратегії України. Чинники що впливають на розвиток воєнної стратегії. Досвід розвитку воєнної стратегії держав – членів НАТО та ЄС.

Проблеми функціонування сектору безпеки і оборони України. Досвід реформування сектору безпеки і оборони країн ЄС та НАТО. Проблеми реформування та функціонування сектору безпеки і оборони України у сучасних умовах. Визначення та класифікація актуальних воєнних загроз у наступному календарному році.

Перелік питань, що стосуються теми і виносяться на самостійне опрацювання.

Історія розвитку воєнної стратегії. Стратегії стародавнього світу та середньовіччя. Стратегія нової історії. Основні тенденції розвитку воєнної стратегії держав – членів НАТО. Основні тенденції розвитку воєнної стратегії держав – членів ЄС. Сектор безпеки провідних країн світу, його склад та функції. Погляди щодо реформування сектора безпеки.

Тема № 2. Стратегічне управління Державною прикордонною службою України.

Перелік питань, що стосуються теми і вивчаються під час аудиторних занять.

Стратегічне управління у сфері прикордонної діяльності. Державна прикордонна служба України як організація, соціотехнічна система й об'єкт стратегічного управління. Сутність та основні складові стратегічного управління. Особливості стратегічного управління. Стратегічне управління як найвищий рівень управлінської діяльності. Існуючі обмеження в стратегічному управлінні.

Основи стратегічного аналізу. Особливості та основні складові стратегічного аналізу. Сутність основних складових стратегічного аналізу. Методи стратегічного аналізу. Стратегічний аналіз як процес стратегічного управління у сфері прикордонної діяльності. Аналіз методів стратегічного аналізу. Методи прогнозування у процесі стратегічного аналізу у прикордонній сфері.

Основи прийняття стратегічних рішень. Сутність процесу прийняття стратегічних рішень. Методичні підходи до

вироблення стратегічних рішень. Методика вироблення стратегічних рішень. Формування вихідних даних для прийняття рішень. Вибір методів оцінювання та проведення розрахунків. Формалізація рішень (пропозицій) та оцінювання варіантів стратегічних рішень.

Управління кризами і ризиками у сфері прикордонної діяльності. Сутність процесу управління кризами. Основи управління кризами. Теоретичні основи управління ризиками. Дослідження проблемних питань управління кризами і ризиками у сфері прикордонної діяльності. Управління кризами як основа забезпечення безпеки людини, суспільства, держави. Дослідження проблемних питань, що виникають підчас реагування на кризові ситуації. Проблеми застосування стратегій управління ризиками в процесах діяльності органів військового управління.

Визначення та класифікація актуальних воєнних загроз безпеці державного кордону при загостренні воєнно-політичної обстановки.

Перелік питань, що стосуються теми і виносяться на самостійне опрацювання.

Моделі стратегічного управління та основні етапи їх розвитку. Основні типи моделей стратегічного управління. Підходи до використання основних моделей управління. Управлінський цикл і технології конструктивного стратегічного управління. Повний цикл стратегічного управління та його основні характеристики. Управлінська ситуація та її основні характеристики.

Основні методи стратегічного аналізу, які можуть використовуватися в процесі прийняття воєнно-політичних рішень. Головне призначення методів стратегічного аналізу та їх види. Сутність основних методів стратегічного аналізу.

Особливості прийняття стратегічних рішень в умовах ризику та невизначеності. Етапи прийняття стратегічних рішень в умовах ризику та невизначеності. Методи прийняття стратегічних рішень в умовах ризику та невизначеності.

Попередження та управління кризами. Аналіз моделей розвитку криз. Діагностика криз у процесі управління. Управління ризиками та технології антикризового управління. Комунікативна діяльність в управлінні ризиками. Технології антикризового управління.

Інформаційне забезпечення реалізації стратегічних рішень. Інформаційно – аналітичне забезпечення стратегічного управління. Інформаційні системи стратегічного управління. Стратегічний контроль.

Концепції стратегічного управління. Метод SWOT-аналізу та порядок його застосування.

Тема № 3. Основи стратегічного планування у сферах національної безпеки і оборони України.

Перелік питань, що стосуються теми і вивчаються під час аудиторних занять.

Загальні засади стратегічного планування у сферах національної безпеки і оборони. Мета, принципи і види планування у сферах національної безпеки і оборони. Документи довгострокового планування у сферах національної безпеки і оборони. Основи стратегічного планування застосування сил безпеки та оборони України. Основи стратегічного планування застосування Збройних Сил України. Підходи до стратегічного планування застосування військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення України.

Засади стратегічного планування в складових Сектору безпеки і оборони. Порядок організації стратегічного

планування в Міністерстві оборони та Збройних Силах України. Організація оборонного планування: стратегічні аспекти. Особливості стратегічного планування у правоохоронній сфері Основи стратегічного планування діяльності та розвитку МВСУ та ДПСУ. Визначення та класифікація актуальних воєнних загроз безпеці державного кордону в особливий період.

Перелік питань, що стосуються теми і виносяться на самостійне опрацювання.

Зарубіжний досвід стратегічного планування. Особливості стратегічного планування країн – членів НАТО. Стратегічне планування у пострадянських країнах.

Стратегічне планування розвитку Збройних Сил України. Основи стратегічного планування розвитку Збройних Сил України: воєнно – стратегічний аспект. Механізм проведення стратегічного планування розвитку Збройних Сил України.

Гармонізація процедур планування в секторі безпеки і оборони України та НАТО. Механізми гармонізації планувальних процедур у секторі безпеки і оборони України. Підходи до автоматизації процесів стратегічного планування і управління.

Удосконалення стратегічного планування – підходи Тимошенко. Методичні основи стратегічного оцінювання елементів геопростору. Складові геопростору. Основні поняття і категорії. Методичний підхід до стратегічного оцінювання елементів геопростору. Військово – адміністративний поділ території України.

Актуальні проблеми оборонного планування в Україні та шляхи їх вирішення. Стратегія розвитку ДПСУ – мета, завдання та шляхи реалізації

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Навчальний процес побудований таким чином: лекції – 18 год., семінари – 24 год, групові вправи (комплексна оперативно-стратегічна задача) – 12 год., індивідуальна робота – 78 год., самостійна робота – 78 год., підсумковий контроль – 8 год., разом – 240 год.

Форми (методи) навчання: лекції (з використанням методів проблемного і дослідницького навчання та візуалізації), семінари, групові вправи в рамках оперативно-стратегічної задачі, самостійна робота.

Форми оцінювання результатів навчання: усне опитування, виступи на семінарах, написання рефератів, захист практичних робіт, підготовка документів (їх складових) та пропозицій на групових вправах, курсова робота, підсумковий контрольний захід. Види семестрового контролю: залік, екзамен.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Оцінювання знань, вмінь та навичок слухачів здійснюється за методикою, визначеною «Положенням про оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Національній академії ДПСУ України».

Курс передбачає аудиторні заняття, індивідуальну роботу і роботу у складі групи, а також самостійне вивчення матеріалу з використанням консультації викладача.

Середовище в аудиторії є творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни.

Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях, обов'язкових для оцінювання з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання в часи самостійної підготовки та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу.

Під час навчання не допустимо порушення академічної доброчесності.